

obliki in elemente proaktivnega delovanja javne arhivske službe v Sloveniji

Günter Schefbeck je imel zanimivo predavanje o internetnih spletnih straneh (Chatching the Web – Mirroring information society thought website archiving). Govoril je o množičnih datotekah; teh je na kvadrilijone. Leta 1990 je obstajala komaj kakšna spletna stran, 1996. jih je bilo že sto tisoč, leta 2010 pa 205 milijonov. V Avstraliji in na Švedskem nacionalne knjižnice zbirajo pomembne spletne strani in ohranjajo dostop do njih. V Veliki Britaniji državni arhiv hrani spletne strani vlade, nacionalna knjižnica pa izbrane zasebne spletne strani. Schefbeck je poudaril pomen spletnih strani. Vidi jih kot elektronsko knjigo, polno informacij.

Steve Bailey iz InfoNet-a v Veliki Britaniji je poudaril potrebo po »record managementu« kot posledico velikih digitalizacijskih projektov raznih družb, bank, farmacevtske industrije in pošte. Opozoril je na Google, ki je naša sedanost in prihodnost, pa če nam je to prav ali ne, dejal je le, naj se pripravimo nanj.

In kaj so bila sporočila konference? Predvsem to, da je možnih več odgovorov. Na področjih, na katerih se stroki ne uspe poenotiti, je najbolje iskati odgovore v evoluciji, za to pa je potreben čas, vendar na koncu prevlada boljša rešitev. Še eno sporočilo konference je pomembno, namreč, velikost države ni nujno ovira v globalni konkurenci tako pri organizaciji tako velikega dogodka, kot je konferenca, kot pri izdelavi produkta, kot je Scope, ki si ga upajo enakovredno predstavljati in zagovarjati pred tekmeci na svetovnem trgu. Razbrati je, da je izobraževanje arhivistov tema, ki je še kako žgoča povsod. Kot najpomembnejše opozorilo pa mi je ostalo v spominu opozorilo, da je treba ustvarjalce opozarjati na obvezno arhiviranje spletnih strani, saj bodo te v prihodnosti neprecenljiv viri podatkov. In kot pravi Steve Bailey, največji arhiv na svetu postaja Google.

Mirjana Kontestabile Rovis

80. nemško arhivsko zborovanje in sejem Archivistica. Dresden, 29. september–2. oktober 2010

Letošnje nemško zborovanje je potekalo v Dresdnu, prestolnici dežele Saške, ki je bila stoletja sedež nemškega volilnega kneza in nekaj časa tudi

kraljevine. Najpomembnejši saški vladar je bil kralj Friderik Augustus I., z vzdevkom Močni (1670–1733). Ko je v večinoma protestantskem okolju s celotnim dvorom prestopil med katoličane, je postal tudi poljski kralj. Po zgledu Ludvika XIV. je gradil mogočne cerkve in sijajne palače ter zbiral slike, kipe, porcelan in druge umetnine. Njegovi nasledniki na prestolu so zbirke, ki so zdaj na ogled v izjemno bogatih muzejih in galerijah, še dopolnjevali.

V noči s 13. na 14. februar 1945 so anglo-ameriški bombniki mesto skoraj zravnali z zemljo, čeprav ni imelo večjega strateškega pomena. Napad je terjal okrog 35.000 smrtnih žrtev, to pa še danes sproža nasprotujoče si komentarje in sodbe. Po vojni se je Dresden znašel v sovjetski okupacijski coni, ki se je leta 1952 preimenovala v Nemško demokratično republiko. V tem obdobju so Nemci obnovili večji del porušениh palač in cerkva – med njimi kraljevi dvorec, Zwinger, Dvorno cerkev, Opero, cerkev Naše gospe itn. – ter mestu vrnili ugled nekdanjega kulturnega središča, imenovanega Firenze ob Labi, hkrati pa je ta čas pustil tudi globoke sledi v vedenju ljudi. Po ogledu arhiva zloglasnega Stasija sem še lažje razumela, zakaj so Nemci na Vzhodu še vedno precej zadržani in nesproščeni.

Nemške Dneve arhivov, ki se vrstijo že od leta 1899, od leta 1949 pa vsako leto, prireja Društvo nemških arhivark in arhivarjev, strokovno in poklicno združenje (VdA – Verband deutscher Archivarinnen und Archivare e. V), v katerem deluje osem strokovnih skupin. V zadnjih dveh letih je bilo zborovanje namenjeno predvsem e-arhiviranju, tema letošnjega, 80. po vrsti, pa je bila Arhivi pod streho in stroko: stavbe, logistika in gospodarstvo.

Zborovanje je potekalo v kongresnem oz. sejemske središču z imenom Messe Dresden na obrobju mesta. Tamkajšnji prostori omogočajo sprejem velikega števila udeležencev, uporabo več dvoran hkrati in tudi postavitev sejma. Društvo VdA se namreč rado pohvali, da je najštevilnejše nacionalno združenje na področju arhivske stroke v Evropi in da tudi pošilja največ svojih članov na arhivska zborovanja doma in na tujem. Od kakih 2300 članov jih na letnih nemških arhivskih zborovanjih – tudi na letošnjem – v povprečju sodeluje po 800.

Večina jih je iz nemških arhivov – državnega, deželnega, mestnega, univerzitetnega, pa tudi cerkvenega in drugih specialnih arhivov, kot je Arhiv Stasija, precej udeležencev pa je tudi iz knjižnic, muzejev, univerz, raziskovalnih inštitutov in šol. Med njimi so tudi predstavniki Arhivske šole v Marburgu, sodelujejo pa še zastopniki medijev, gospodarstva, lokalne oblasti (npr. župan) in ministrstva za notranje zadeve. Nemški arhivi so namreč v nasprotju z našimi (ARS – organ v sestavi ministrstva za kulturo) v sestavi tega ministrstva.

Tako kot zadnjih arhivskih zborovanj po Evropi so se tudi letošnjega udeležili predstavniki arhivov oz. arhivskih društev iz Litve, Poljske, Madžarske, Češke, Avstrije, Srbije in Slovenije. Glede na skupno število udeležencev zborovanja to ni bila prav velika zasedba, to pa kaže, da so posledice gospodarske krize vidne tudi na tem področju.

Udeležencem 80. zborovanja VdA se je predstavilo precejšnje število razstavljalcev, kot so Scope, Augias, Archidigita, CMI STAR ali Startext, ki so bili hkrati finančni pokrovitelji zborovanja; predvsem zaradi njih je bila izbira sicer odročnega dresdenskega sejmišča dobra odločitev. Svoje že uveljavljene, pa tudi nove izdelke so predstavljali izdelovalci in distributerji arhivskega pisarniškega pohištva in skladiščne opreme (npr. arhivskih polic in omar), podjetja, ki se ukvarjajo z digitalno tehnologijo, fotografiranjem in mikrofilmanjem, ter podjetja, ki izdelujejo arhivske škatle, mape, papir ter druge pisarniške izdelke. Med izdelovalci računalniške programske tehnologije so bila zastopana vsa vodilna evropska podjetja. Svojo dejavnost so prikazale tudi številne restavratorske delavnice, šole in inštituti pa so predstavljali svoje programe, raziskovalne projekte in oblike izobraževanja.

Izčrpn program arhivskega zborovanja v Dresdnu skupaj z nekateri povzetki referatov je objavljen tudi na spletni strani www.archivtag.de. Zaradi velikega obsega bom zato v nadaljevanju naštel le glavne dogodke zborovanja, splošne naslove zasedanj in opozorila le na nekatere referente oz. njihove referate.

V sredo, 29. septembra, smo se udeleženci zborovanja najprej zbrali ob 14.00 na spoznavnem pogovoru tujih predstavnikov arhivskih društev in ustanov. Ob 16.00 je sejem Archivistica, ki velja za največji evropski strokovni sejem za arhivsko dejavnost, tudi uradno začel delo. Na slovesnosti ob 19.00 je zborovanje še formalno odprl dr. Michael Diefenbacher iz Nürnberga, leta 2009 izvoljeni predsednik Društva nemških arhivark in arhivarjev. Med drugim je poudaril, da je tema, ki je bila v ospredju letos, nadvse aktualna, o tem pa pričajo številni predlogi in strokovni prispevki, ki jih je dobil programski svet. Potem je bilo na vrsti krajše družabno srečanje.

Drugi in tretji delovni dan je bilo zborovanje razdeljeno na plenarna zasedanja, predstavitve po strokovnih skupinah društva ter okrogle mize delovnih skupin. V četrtek, 30. septembra, se je začelo s skupnim zasedanjem vseh osmih strokovnih skupin, namenjenim gospodarnosti in funkcionalnosti arhivskih zgradb. Dr. Burkhard Nolte (Dresden) je v temeljnem referatu izpostavil tri stvari, ki so po njegovem mnenju bistvene za obnovo ali graditev arhivskih stavb in depojev. Prvo so izhodišča, v okviru katerih si postavimo cilje: kaj, koliko, kje in na kakšen način. Druga je organiziranje samega procesa obnove

oz. zidave stavbe. Tretja se nanaša na financiranje projekta. »Čas je zlato«, torej so predpriprave velikega pomena. V njih že vnaprej predvidimo omejitve (višina stavbe, podlago, finance), prednosti (izboljšanje varstva gradiva) in slabosti projekta ter se pri sami izvedbi lažje srečamo z morebitnimi težavami. Dr. Detlev Heiden (Magdeburg) je obnovo in zidavo arhivske stavbe prikazal ob primeru Glavnega deželnega arhiva Saške v Magdeburgu (trajali sta od leta 2002 do leta 2010). Pri tem je izpostavil čas, ko je projekt nastal (leta 2002), čas, ko so sprejemali pomembne odločitve v zvezi s prostorskimi načrti in financami (od leta 2006 do leta 2008), ter čas, ki je bil namenjen zidavi same stavbe (od marca 2009 do konca leta 2010).

Skupno zasedanje je z zgodovino mesta Dresden in njegovimi arhivskimi stavbami končal Thomas Kübler (Dresden); s svojim humorjem na račun stanja arhivskih mestnih depojev v preteklosti je pošteno nasmejal občinstvo. Delo se je nato nadaljevalo po sekcijah.

Prva sekcija je bila namenjena poglobljenemu razpravljanju o načrtovanju notranje ureditve ter dopolnjevanju in adaptacijah arhivskih stavb; svoje izkušnje so predstavili trije referenti: dr. Volker Jäger (Leipzig), Udo Herkert (Stuttgart) in dr. Ulrich Helbach (Köln). Herkert je med drugim predstavil zanimivo primerjavo investicij oz. obnov muzejev, galerij, akademij in arhivov v Stuttgartu. Primerjal je čas, ki je minil od zamisli do izvedbe projekta, in finance, ki so bile odobrene za tak projekt. Ob nekaj primerih je ugotovil, da so bili muzeji, galerije in akademije zgrajeni (ali obnovljeni) v precej krajšem času (npr. v enem letu) in za precej več denarja kot arhivi. Čeprav so tudi nekatere izjeme, se mi ta podatek zdi še posebej zanimiv, glede na to, da je situacija oz. razmerje med investiranji v posamezne stavbe (muzeji/arhivi) v slovenskem prostoru precej podobno primeru, ki ga je navedel gospod Herkert.

Poučen pa je bil tudi referat dr. Jägerja, ki je na primeru državnega arhiva v Leipzigu pokazal, kako je mogoče novo stavbo arhiva (arhivski depo) funkcionalno in estetsko prilagoditi stari, obstoječi stavbi. Tako dr. Jäger kot tudi dr. Helbach sta posebej poudarila tudi, da je potrebno pri vseh obnovah ali novih graditvah upoštevati tri bistvene dejavnike: uporabnika, gradbenika in arhitekta. Projekt mora biti prilagojen potrebam tako uporabnikov arhivskega gradiva (strankam) kot arhivistom, ki so tam zaposleni. Znanje in izkušnje, ki jih imajo zaposleni v arhivih, morajo biti skupaj s strokovnimi standardi glavno vodilo oz. smernica pri načrtovanju, projektiranju in oblikovanju prostorov v Arhivih. Izvajalca projekta je potrebno ozaveščati in nadzirati ter projekt prilagoditi do te mere, da bodo na koncu zadovoljni vsi, naročnik, izvajalec in uporabnik.

V drugi sekciji so svoje referate s temo »Izkušnje z adaptacijo« predstavili dr. Gunnar Teske (Münster), dr. Bernhard Post (Weimar) in dr. Irmgard Christa Becker (Marburg), tretja je obravnavala temo »Arhivi kot 'otroci svojega časa'«, četrta pa se je posvetila temi »Primerena oprema v Arhivih«.

V četrtek je bil tudi občni zbor članov Društva nemških arhivarj in arhivarjev. Na njem so obravnavali različna poročila (finančna, vsebinska) in programe za naslednje leto. Med drugim so potrdili tudi naslednje zborovanje, 81. po vrsti; bo v Bremnu.

V petek, 1. oktobra, so potekala (hkrati) zasedanja osmih strokovnih skupin, ki delujejo v okviru društva. Prva (arhivarji v državnih arhivih) je ob primeru državnih Saških arhivov razpravljala o prvotni rabi in saniranju starih stavb ter zidavi novih. Precej velika zasedba poročevalcev in razpravljavcev je bila v okviru druge strokovne skupine (arhivarji v mestnih in drugih javnih teritorialnih skupnostih), ki se je ubadala z urejanjem prostorskih vprašanj. V okviru tretje strokovne skupine (arhivarji v cerkvenih arhivih) so se spraševali, v kakšnih prostorih je shranjeno najstarejše arhivsko gradivo in »ali arhivalije sploh sodijo v stare stavbe?«. Četrta strokovna skupina (arhivarji v gosposkih, družinskih in hišnih arhivih) in peta (arhivarji v gospodarskih arhivih) sta imeli skupno zasedanje. Na njem je na primer Dieter Landenberger (Stuttgart) govoril o Porschejevem arhivu kot sestavnem delu novega Porschejevega muzeja. V šesti strokovni skupini (arhivarji v arhivih parlamentov, političnih strank, ustanov in zvez) je dr. Monika Frassbender (Gummersbach) poročala o napredku pri zidavi modernega Arhiva o liberalizmu. Sedma (arhivarji v medijskih arhivih) in osma strokovna skupina (arhivarji v arhivih visokih šol in znanstvenih institucij) sta imeli skupno zasedanje. Ob posameznih primerih sta predstavili sedanje razmere in delo v prihodnosti.

Zborovanje se je končalo z drugim skupnim zasedanjem vseh delovnih skupin s temo »Arhivi kot zgodovinski centri«.

V petek sem izkoristila tudi priložnost za obisk sedeža nekdanjega Stasijevega arhiva v novem delu mesta. Prijazno so mi pokazali 11 tekočih kilometrov polic s skrbno zloženimi mapami s podatki o več deset tisoč osumljencih, pa tudi sodelavci nemške tajne policije. Vse občudovanje si zasluži njihova značilna redoljubnost in sistematičnost, s katero so Nemci prekosili svoje sovjetske učitelje in druge posnemovalce na Vzhodu. Izvedela sem tudi, da je dostop do dosjejev s podatki tajnih služb za posameznike bolj zapleten in dolgotrajen, kot je pri nas.

Vtise z zborovanja povzemam v teh ugotovitvah: presenetile so me množičnost organizacije gostiteljev, profesionalnost in dobra organiziranost ter velika udeležba njenih članov na zborovanju; čutili je bilo

tudi trdno hierarhijo v društvu in močno nacionalno samozavest, pogrešala pa sem bolj pristne, osebne stike, sproščenost in temperament. V slovenskem arhivskem društvu imamo, za primerjavo, več možnost tudi mlajši, manj izkušeni arhivisti z željo po izboljšavah in nabiranju novih izkušenj, ki prinašajo slovenski arhivski stroki večjo pestrost in drugačno vizijo.

Maja Gombač

23. mednarodno arhivsko posvetovanje »Arhivska praksa 2010«. Tuzla, Bosna in Hercegovina, 30. september–1. oktober 2010

Arhiv Tuzelskega kantona je v sodelovanju z Društvom arhivskih uslužbencev Tuzelskega kantona organiziral 23. mednarodno posvetovanje »Arhivska praksa 2010«, in sicer 30. septembra in 1. oktobra 2010 v hotelu Tuzla v Tuzli.

Arhiv Tuzelskega kantona je bil kot Arhiv mesta Tuzla ustanovljen z odločbo mestnega narodnega odbora Tuzla 1. julija 1954, vendar se je njegovo delovanje kmalu razširilo na območje tuzelskega okrožja in drugih okrožij severovzhodne Bosne.

»Arhivska praksa 2010« je gostila ugledne strokovnjake s področja arhivistike in informacijskih tehnologij iz Hrvaške, Srbije, Črne gore, Slovenije, Avstrije, Italije, Madžarske, Rusije, Ukrajine, Švice in Albanije. Iz Slovenije smo bili: dr. Slavica Tovšak in dr. Miroslav Novak (PAM), mag. Nada Čibej in Vladimir Drobnjak (PAK), mag. Bojan Cvelfar in Sonja Jazbec (ZAC), dr. Ivan Fras in Katja Zupanič (ZAP), mag. Gašper Šmid in Žarko Štrumbl (ARS), dr. Peter Pavel Klasinc (MIAZ) in mag. Aida Škoro Babić (ARS, za ADS).

Vse prisotne nas je pozdravil in nagovoril direktor Arhiva Tuzelskega kantona in hkrati glavni organizator posvetovanja dr. Izet Šabotić. Sledil je pozdravni nagovor ministrice za izobraževanje, kulturo in šport Tuzelskega kantona, za njo pa so nas pozdravili predstavniki iz vseh držav. V imenu Arhivskega društva Slovenije je vse navzoče pozdravila Katja Zupanič, predsednica Arhivskega društva Slovenije. Po pozdravnih nagovorih je bila na vrsti promocija trinajste številke časopisa Arhivska praksa, v kateri so objavljeni prispevki referentov posvetovanja. Vsak je prejel izvod časopisa.

Arhivska stroka v državi gostiteljici je obremenjena s problemi tako kadrovske kot finančne narave. Na posvetu so bile izpostavljene tri aktualne arhivske teme. Prva se je nanašala na vrednotenje arhivskega gradiva s poudarkom na odnos države do arhivske dejavnosti. Mnenja in stališča referentov iz različnih